

OA Kabinet Schoof – Van verkiezing tot premier Schoof

Korte omschrijving

Aan de hand van een PowerPoint laat je de belangrijkste stappen zien van de Tweede Kamerverkiezing tot aan een nieuw kabinet. Dit vul je aan met verschillende opdrachten, vragen en beelden:

- In een korte quiz leren de leerlingen/studenten welke coalitiepartij bij welke partijomschrijving hoort.
- Met een opdracht in duo's op een werkblad ontdekken ze dat er van alle vier coalitiepartijen belangrijke standpunten in het hoofdlijnenakkoord zijn gekomen.
- Via krantenkoppen komen ze erachter waarom Geert Wilders geen premier is geworden.

NB: We zitten aan het begin van het school-/studiejaar. De werkvorm gaat er vanuit dat de leerlingen/studenten nog geen tot weinig kennis hebben van het thema parlementaire democratie. Die wordt wel opgedaan tijdens de werkvorm.

Leerdoelen

- Leerlingen/studenten kunnen uitleggen hoe in Nederland na landelijke verkiezingen een nieuwe regering tot stand komt.
- Leerlingen/studenten begrijpen dat partijen in het Nederlandse politieke stelsel moeten samenwerken om een meerderheid te hebben in de Tweede Kamer, en dat ze daarvoor compromissen moeten sluiten.
- Leerlingen/studenten kunnen in eigen woorden uitleggen waarom politieke partijen, ook als ze de grootste zijn geworden bij de verkiezingen en/of mogen regeren, niet alle wensen uit hun verkiezingsprogramma waar kunnen maken.
- Leerlingen/studenten begrijpen waarom Geert Wilders geen premier van Nederland is geworden, terwijl hij wel de partijleider is van de partij die de grootste is geworden bij de laatste Tweede Kamerverkiezingen.

Materiaal

- PowerPoint
- Werkblad
- Nakijkblad

Duur

Circa 50 minuten

Bronnen

- Hoofdlijnenakkoord tussen de fracties van PVV, VVD, NSC en BBB: [Hoofdlijnenakkoord tussen de fracties van PVV, VVD, NSC en BBB | Publicatie | Kabinetsformatie \(kabinetsformatie2023.nl\)](#)
- [Wilders geeft premierschap op, partijleiders blijven in Kamer bij nieuw kabinet \(nos.nl\)](#)
- De fractievoorzitters van PVV, VVD, NSC en BBB geven een toelichting op het hoofdlijnenakkoord (16 mei 2024): [Kabinetsformatie | Debat Direct \(tweedekamer.nl\)](#)
- NOS, 16 mei 2024: [Een volle dag in Den Haag: van presentatie coalitieakkoord tot reacties uit het land \(nos.nl\)](#)
- Kabinet-Schoof beëdigd (Rijksoverheid.nl): [Kabinet-Schoof beëdigd | Nieuwsbericht | Rijksoverheid.nl](#)
- Kabinet-Rutte IV valt over maatregelen tegen asielinstroom (parlement.com): https://www.parlement.com/id/vm4kuldjtxij/nieuws/kabinet_rutte_iv_valt_over_maatregelen

Stap voor stap

1. Open de PowerPoint op de openingsdia.
2. Geef aan dat jullie het gaan hebben over het nieuwe kabinet dat vlak voor de zomer is begonnen met regeren. Haal kort op wat leerlingen/studenten hier al van weten.
3. Vertel dat jullie eerst op chronologische volgorde de belangrijkste stappen door gaan lopen van de verkiezingen tot het nieuwe kabinet, zodat de leerlingen/studenten begrijpen hoe we in Nederland tot een regering/kabinet komen. Dit doen jullie klassikaal, op interactieve wijze en met gebruik van de PowerPoint. Jullie gaan dus even terug in de tijd.
4. Toon de afbeelding met alle verkiezingsposters. Vraag wat het startpunt is als er een nieuw kabinet moet komen.
5. Laat het antwoord invliegen in de PowerPoint door nogmaals te klikken: verkiezingen. Deze waren op 23 november 2023.

Als je 5 minuten meer tijd hebt en de klas meer verdieping aan kan, kun je nog bespreken dat het vervroegde verkiezingen waren. De reden voor de vervroegde verkiezingen was dat het kabinet was gevallen. Normaal gesproken vindt de verkiezing voor de Tweede Kamer om de 4 jaar plaats.

Nog dieper hierop ingaand kun je bespreken dat het kabinet op 7 juli 2023 was gevallen omdat de 4 coalitiepartijen van Kabinet Rutte IV (VVD, D66, CDA en ChristenUnie) het niet eens konden worden over een pakket maatregelen om de asielinstroom te beperken.

6. Ga naar de volgende dia over de verkiezingsuitslag: na de verkiezingen is bekend hoeveel zetels de verschillende partijen hebben bemachtigd in de Tweede Kamer. Sommige partijen die meededen met de verkiezingen hebben helemaal geen zetel gekregen; zij kregen weinig stemmen. Andere partijen kregen veel zetels. Op de afbeelding zie je de nieuwe indeling. Stel nog enkele aanvullende vragen aan de leerlingen/studenten.
- Hoeveel zetels zijn er in totaal in de Tweede Kamer? (150)
 - Hoeveel zetels heb je nodig voor een meerderheid in de Tweede Kamer? (75+1)
 - Welke partij is de grootste geworden bij de verkiezingen? (PVV)

Vertel dat de PVV als grootste partij 37 zetels heeft gekregen. Dat is veel, maar dus niet genoeg voor een meerderheid in de Tweede Kamer. Concludeer dat de PVV daarom niet in haar eentje besluiten kan nemen. Het is in Nederland nog nooit gebeurd dat één partij meer dan 75 zetels had. Partijen moeten samenwerken om samen een meerderheid te hebben in de Tweede Kamer. En die meerderheid is nodig als ze hun plannen goedgekeurd willen krijgen in de Tweede Kamer.

7. Ga naar de volgende dia met de 4 spreekwolkjes. Vraag welke stap nu volgt. Dit is de stap van de kabinetsformatie. Partijen gaan met elkaar in gesprek om te onderzoeken of ze samen vier jaar lang een kabinet willen vormen. Ze proberen afspraken te maken over wat ze willen bereiken. In het kabinet zitten de minister-president, de ministers en de staatssecretarissen. Deze stap heet 'de formatie'.

Je kunt de groep vragen welke vier partijen zijn gaan onderhandelen om samen een coalitie te vormen. (PVV, VVD, NSC en BBB).

8. Leg aan de hand van volgende dia uit waar de afkortingen van deze partijen voor staan.
9. Vertel dat je nu 4 partijomschrijvingen laat zien. De leerlingen/studenten moeten raden om welke partij het gaat (achtereenvolgens BBB, VVD, PVV en NSC). Geef de juiste antwoorden. Tip: wijs zelf een leerling/student aan die moet raden om welke partij het gaat.
10. Ga naar de dia met de kleine afbeeldingen van de 4 verkiezingsprogramma's. Geef aan dat deze partijen, met elk hun eigen wensen uit hun eigen verkiezingsprogramma, tijdens de formatie dus samen tot 1 voorstel voor Nederland moesten komen. Dat betekent dat partijen **compromissen** moeten sluiten.

In Nederland vinden we het heel normaal om compromissen te sluiten. Dat wordt daarom ook het **poldermodel** genoemd. Het is uniek voor Nederland dat we iedereen proberen te betrekken bij besluiten. In veel andere landen, zoals de Verenigde Staten, is dat anders. Daar is na de verkiezingen altijd één van de twee partijen de grootste. Die heeft in z'n eentje een meerderheid. Zij hoeven dus geen compromissen te sluiten met andere politieke partijen om tot een meerderheid te komen. In **dictaturen** is er helemaal geen inspraak.

11. Het is de vier partijen gelukt: ze hebben zich alle vier geschaard achter het hoofdlijnenakkoord met daarin plannen voor Nederland.
12. Ga naar de dia met de opdracht over het hoofdlijnenakkoord. Vertel dat de leerlingen/studenten in duo's een opdracht gaan doen met het hoofdlijnenakkoord. Ze krijgen zo per duo een werkblad. Daarop staan 8 plannen uit het hoofdlijnenakkoord. De vraag is welke plannen (waarschijnlijk) door welke partij zijn ingebracht bij de

coalitieonderhandelingen. Ze moeten voor de coalitiepartijen PVV, VVD en NSC minimaal 2 plannen onderstrepen en voor de BBB minimaal 1 plan en de plannen koppelen aan de partijnamen met een pijl. De opdracht staat ook op het werkblad uitgelegd. Geef aan hoe lang de leerlingen/studenten erover mogen doen (bijv. 5 minuten).

13. Deel per duo een werkblad uit en laat leerlingen/studenten de opdracht maken.
NB: op het werkblad staat slechts een selectie van de plannen uit het hoofdlijnenakkoord. Dit is om de oefening interessant en doenlijk te maken voor de leerlingen/studenten nadat ze slechts de korte beschrijving hebben gelezen over de vier partijen.
14. Bespreek na afloop kort de antwoorden. Zie hiervoor het antwoordmodel.
Zorg dat je de antwoorden slechts vluchtig bespreekt. Het gaat erom dat de leerlingen/studenten inzien dat elke coalitiepartij een paar van de eigen wensen in het hoofdlijnenakkoord heeft kunnen krijgen, maar niet alle wensen. Welk voorstel uit het hoofdlijnenakkoord precies van welke partij komt, is uiteindelijk niet zo heel belangrijk. Het is ook niet altijd zo eenduidig te zeggen.
15. Vraag waarom niet alle wensen van alle vier de partijen in het hoofdlijnenakkoord zijn gekomen.
Antwoorden:
 - Dat zou niet te betalen zijn.
 - De wensen van verschillende partijen kunnen met elkaar botsen.
 - Een partij kan een voorstel van een andere partij geen goed plan vinden voor het land (en/of voor z'n eigen achterban).

Geef aan dat dit ook verklaart waarom partijen, zelfs al zijn ze de grootste geworden van Nederland, niet alle verkiezingsbeloftes waar kunnen maken. (Daarnaast is het ook altijd nog de vraag of het wel lukt om de plannen die het hoofdlijnenakkoord hebben gehaald daadwerkelijk uit te voeren.)
16. Bekijk samen het item van NOS [‘Een volle dag in Den Haag: van presentatie coalitieakkoord tot reacties uit het land’](#). Dit is een soort samenvatting van wat jullie net besproken hebben.
Tip: Je kunt het filmpje even stoppen nadat de twee oppositieleiders aan het woord zijn geweest (0.57 minuten) en vragen wie dit zijn. Antwoord: leiders van twee oppositiepartijen die kritisch zijn (Rob Jetten van D66 en Henri Bontebal van het CDA).
17. Toon de foto op de volgende dia: vertel dat dit de skyline van Den Haag is. De hoge gebouwen zijn allemaal ministeries. Daar kunnen ze dus aan de slag zou je zeggen! Maar daarvoor moesten de vier partijen het ook nog eens worden wie de minister-president, ministers en staatssecretarissen mochten worden. Zij zijn de bazen van de verschillende ministeries en verantwoordelijk voor de uitvoering van de plannen.
18. Toon de dia met de nieuwsberichten dat Wilders geen steun heeft van de andere 3 coalitiepartijen en daarom geen minister-president (premier is een andere term voor minister-president) kan worden, ook al is het wel gebruikelijk dat de partijleider van de grootste coalitiepartij de minister-president wordt.
Ook de andere partijleiders die we tijdens de persconferentie zagen (Dilan Yesilgöz, Pieter Omtzigt en Caroline van der Plas) hebben besloten om in de Tweede Kamer te blijven en zelf

geen minister te worden. Ze hebben in plaats daarvan andere mensen gevraagd om minister en zelfs minister-president te worden en dus om hun plannen uit het hoofdlijnenakkoord uit te gaan voeren.

19. Toon de dia met de bordesfoto van kabinet-Schoof: dit zijn de mensen die de plannen uit het hoofdlijnenakkoord van de coalitie moeten gaan uitvoeren (samen met alle ambtenaren op de ministeries).

Let op: op deze foto staat eigenlijk niet het kabinet, maar de *regering* (Koning + ministers). De staatssecretarissen staan niet op de foto. Stel hier indien gewenst nog een vraag over aan de leerlingen/studenten.

Tip: bij groepen die al veel meer kennis hebben van de parlementaire democratie en als je de tijd hebt, kun je hier als verdieping nog een gesprek voeren over de voor- en nadelen van een kabinet waar de partijleiders zelf geen zitting in hebben. Zou het systeem daardoor meer dualistisch worden? En zo ja, is dat positief? Zou het (nadelige) gevolgen voor Nederland hebben binnen de Europese Unie dat onze afgevaardigde in de Europese Raad (minister-president Schoof) geen eigen mandaat van de kiezer heeft?

20. De inwoners van Nederland en de Tweede Kamer (in ieder geval de oppositie, maar mogelijk nu nog meer ook de coalitiepartijen) zullen het kabinet komende jaren kritisch volgen. Doen de ministers het goed, dan worden de coalitiepartijen daar meestal beloond voor bij de volgende verkiezingen. En doen ze het niet goed, dan worden de coalitiepartijen door de kiezers meestal afgestraft. Dat is democratie: het volk regeert. De tijd zal het leren!

In maart 2028 is de volgende Tweede Kamerverkiezing (dus over iets meer dan 4 jaar na de vorige), tenzij het kabinet valt en er een vervroegde verkiezing moet worden gehouden.

21. Beantwoord vragen die leerlingen/studenten nog hebben en rond af.